وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی

ژمارە: ٥٧٦١ لە ٢٠٢١/١٢/١٣

پاڵپشت بەماددەی (سێیەم) برگە (دووەم) لە یاسای وەزارەتی بازرگانی وپیشەسازی هەرێمی کوردستان ژمارە (١٠)ی ساڵی ٢٠١٠ی هەموارکراو ، و بۆ پاراستنی مافەکانی بەکاربەر لە رێگەی بەرێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی کە بە دواداچوون دەکەن لەو کاڵایانەی لەبازارەکان دەفرۆشرێت و هاووڵاتیان بەکاری دێنن بۆ رێگری کردن لە فرۆشتنی کەل وپەلی ساختەو ماوە بەسەرچوو ، ئەم رێنماییەی خوارەوەمان دەرکرد.

رێنمایی ژمارە (٦)ی ساڵی ٢٠٢١
تایبەت بە چاودێری بازرگانی

ماددە(١):

لایەنی دەسەڵاتدار لە چاودێریکردنی بازاڕ لە هەرێمی کوردستان (وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی/ بەڕێوەبەرایەتی گشتی بازرگانی / بەڕێوەبەرایەتی بازرگانی ناوخۆ / بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی) دەبێت :

ماددە(٢): ئەرکەکانی بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی

یەکەم :

١- پاراستنی هاووڵاتیان لە هەموو چەواشەکارییەك .

٢- پاراستنی تەندروستی و سەلامەتی هاووڵاتیان لە کاتی کڕین و بەکار هێنانی ئەو کاڵایانەی کە کڕیویەتی لەوانە کوالێتی و ماوەی بەسەرچوونی وەك لە خوارەوە دیار کراوە :ـ

أ ـ ئەو زانیاریانەی کە لەسەر کاڵاکان تۆمار کراوە ، دیاری کردنی پێکهاتەی کاڵاکە وە شوێنی بەرهەم هێنان و بەرواری بەسەرچوون دەبێت بە زمانی عەرەبی یان ئینگلیزی نووسراو بێت وە بۆ بەرهەمی ناوخۆ دەبێت زمانی کوردی تێدابێت.

ب ـ ڕێککەوتی بە سەرچوون دەبێت لێزەری بێت نابێت بەدەست لابچێت یاخود دەبێت بەشێوەی هەڵکەندن(حفر) یان بارز بێت .

ج ـ رێکەوتی بەسەرچوون لە جۆری لەزگە دەبێت لێکردنەوەی ئەستەم بێت نابێت بە ئاسانی لێبکرێتەوە.

د ـ ڕێکەوتی بەسەرچوون نابێت لە سەر قەپاغ تۆمار کرابێت بەتایبەت ئەوانەی کە لەنێو قوتوون.

هـ ـ یەك کاڵا نابێت دوو ڕێکەوتی بەسەر چوونی هەبێت .

و ـ ئەو کاڵایانەی کە لە ناوخۆ لە قوتوو یان لە نایلۆن دەکرێت دەبێت رێککەوتی بەسەرچوونی لێزەریان لەسەر دابنرێت وبەئاسانی نایلۆنەکە هەڵنەپچرێت وجوان کەپس بکرێت.

ز- یەکسان کردنی نرخ لەسەر رەفەکان لەگەڵ نرخی (کاشێر).

دووەم : کاڵا پێچراوەکان .

١- کاڵا پێچراوەکان دەبێت ژمارەی مۆڵەتی کارگەو مۆڵەتی تەندروستی و پشتگیری کوالێتی کۆنترۆلی هەبێت.

٢- ناونیشانی شوێنی کارکردنی دیار بێت وە لۆگۆی تایبەتی هەبێت لە وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی/ بەڕێوەبەرایەتی هێما بازرگانیەکان تۆمار کرابێت .

٣- پێکهاتەی کاڵاکە واتا گشت زانیارییەکان لە سەر نایلۆنەکە یان قوتووەکە تۆمار کرابێت .

٤- ئەو نایلۆن و قوتوو شووشانەی کە لەدەرەوە هاوردە دەکرێن دەبێت بە ڕەزامەندی بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی بێت و تەنها بەمەبەستی دیاریکراو بەکار بهێنرێت کارگە یان کۆمپانیا بۆی نیە کڕین و فرۆشتنی پێوە بکات.

سێیەم: هەر کاڵایەکی پیشەسازی یان کشتوکاڵی یان ئەو کاڵایانەی کە گۆڕانکاریان بەسەردا دێت لە کاتی ئیش پێکردن یان نیوە دروستکراوەکان یان مەوادی خام دەبێت بەدوادا چوونی بۆ بکرێت لە کێشکردن ئەوەی بەکێشان دەپێورێت یان ئەوەی بە ژمارە هەژمار دەکرێت یان ئەو کاڵایانەی پێوەری درێژی و کورتیان مامەڵەی لەگەڵدا دەکرێت .

چوارەم:

١- پشتگیری کردن لەوکەسانەی کە لۆگۆو هێمای بازرگانی و ناوی بازرگانیان تۆمار کردووە لەهەرێمی کوردستان و عیراق پاڵپشت بەیاسایی هێمای بازرگانی ژمارە (٢١)ی ساڵی ١٩٥٧ی هەموارکراو.

٢- ڕێگریکردن لەوکەسانەی لۆگۆ و هێمای بازرگانی و ناوی بازرگانی کەسانی تۆمارکراو بەکار دەهێنن.

پێنجەم : بەدوادا چوون لە کۆگاکان و مۆڵەکان و مینی مارکێت و سوپەرمارکێت و دووکانەکان و گشت ئەوشوێنانەی کە جولەی بازرگانیان تێدا ئەنجام دەدرێت بۆ جێبەجێ کردنی ماددەی (یەکەم و دووەم)ی ئاماژە پێکراو .

ماددە(٣): دەسەڵاتی سزادان بەم شێوەی خوارەوە دەبێت :

بە پێی بڕیاری (٨٧)ی ساڵی (٢٠١٦) وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی دەسەڵاتی هەیە بە سزادانی هەرشوێنێك لە(١,٠٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن دینار تاکو (٥,٠٠٠,٠٠٠) پێنچ ملیۆن دینار بەم شێوەیەی خوارەوە :

١ـ وەزیری بازرگانی و پیشەسازی لە (٣,٥٠٠,٠٠٠) سێ ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار تا(٥,٠٠٠,٠٠٠) پێنچ ملیۆن دینار

٢- بەڕێوەبەری گشتی بازرگانی لە (١,٥٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن و پینچ سەدهەزار دینار تا(٣,٥٠٠,٠٠٠) سێ ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار.

٣- بەڕێوەبەری چاودێری بازرگانی لە (٥٠,٠٠٠) پەنجا هەزار دینار تا(١,٥٠٠,٠٠٠) یەك ملیۆن پێنچ سەد هەزار دینار .

٤- بەرپرسی بنکەکان لە (٥٠,٠٠٠)پەنجاهەزار دینار تا(١,٠٠٠,٠٠٠)یەك ملیۆن دینار.

٥- بەڕێوەبەری چاودێری بازرگانی وە بەرپرسی بنکەکان دەسەڵاتی داخستن هەیە لە (٣) سێ ڕۆژ بۆ (١٠) دە ڕۆژ.

٦- کار بە حوکمەکانی ماددەی (٩ و ١٠) لە یاسای پاراستنی بەکاربەر ژمارە (١)ی ساڵی ٢٠١٠ لە هەرێمی کوردستان دەکرێت .

ماددە(٤): ڕێنمایی داشکاندن

١-هەر داشکاندنێک کە دەکرێت دەبێت لە پێناو بەرژەوەندی کڕیار بێت نەک هەڵخەڵەتاندنی خەڵک.

٢- لەکاتی داشکاندن دەبێ لە ماوەی (١٠) ڕۆژ پێش داشکاندن ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی بکرێت لەگەڵ پێشکەش کردنی لیستی ئەو کەل و پەلانەی داشکاندنی بۆ دەکرێت لە پێناو بەرژەوندی گشتی و چاودێری کردنی بێ ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی بەسەرپێچی ئەژمار دەکرێت .

٣- دیاریکردنی بڕی ئەو کاڵایانەی کە داشکاندنی بۆ دەکرێت .

٤- دیاریکردنی شوێنی دروستکردنی کاڵاکە (المنشاء) .

٥- دیاریکردنی ڕێکەوتی بەرهەم هێنان و بەسەر چوونی کاڵاکە(تأریخ الأنتاج وإنتهاء مدة الصلاحیة)

٦- نابێت لەبەردەم ئەو شوێنەی کە داشکاندنی بۆ دەکرێت بنوسرێت داشکانی شێتانە یان دایدەخەین بە زەرەر دەیفرۆشین .... هتد .

٧- لەکاتی ئەنجامدانی داشکاندن لە هەرشوێنێك ئەو دەستەواژەی کە لە بەردەم شوێنەکە هەڵواسراوە دەبێت هەمان دەستەواژە بێت لە ژوورەوە بۆ نموونە (لە دەرەوە نووسراوە داشکاندن ٤٠%) کەکڕیار دەچێتە ژوورەوە لەسەر کاڵاکە نووسراوە داشکاندن (١٠ %) ئەم کردارە تەنها بۆ ڕاکێشانی کڕیارە) .

ماددە(٥): ڕێنمایی کۆگاکان

یەکەم : مەرجە هونەری وئەندازەییەکان

١- دەبێت کۆگاکان دوور بێت لە قەڵەباڵغی و شوێنی نیشتەجێبوون .

٢- دوور بێت لە ئاوەڕۆ گەورەکان وە شوێنەکەی نزم نەبێت .

٣- دیواری کۆگاکان بە بلۆك دروستکرا بێت وە سەقفی سندویچ پەناڵ بێت وە ئەو کۆگایانەی کە بۆ مەوادی کیمیاوی بەکاردێت کەرەستەی بیناکە بەرگری لە سووتان بکات .

٤- زەوی کۆگاکان صبی کۆنکریتی بێت .

٥- کۆگاکان بەگشتی نابێت لە ئاستی شەقام نزمتر بێت .

٦- دروستکردنی چەند شوێنێکی بچووك لە ناو ئەو کۆگایانەی کە چەند جۆرە کاڵا کۆگا دەکەن .

٧- دانانی کارەبا بڕ (قاطع) نزیك دەرگای سەرەکی کۆگا .

٨- بەستانی کارەبا دەبێت بەشێوەی ئەندازەیی بێت .

٩- پێویستە گشت کۆگاکان هەواگۆڕکێی هەبێت بەپێی جۆری کاڵای کۆگا کراو بە شێوەیەك لەسەعاتێکدا (١٠ تا ٢٠) جار هەوای ناو کۆگا بگۆڕدرێت .

۱۰-گەرمی پێو (محرار) لە ناو کۆگا لەچەند شوێنێکی دیار هەبێ .
۱۱- دانانی پەنجەرە بۆ هەواگۆڕکێ وە پەنجەرەکان بە تێل داپۆشراو بێت بۆ ڕێگرتن لە هاتنە ژوورەوەی زیندەوەر و باڵندە .
۱۲-ڕووناك کەرەوەکانی ناو کۆگاکان (گڵۆپ) لە جۆری ئەمین بێت گەرمایی نەدات داپۆشراو بێت وە لە شوێنی بەرز چەسپاو بێت .
۱۳- دانانی بلاجیکتۆر لە دەرەوەی کۆگاکان لە چەند شوێنی جیاواز .
١٤- کارەبای کۆگاکان بەشێوەیەکی بەردەوام بێت وە مۆلیدەی تایبەتی هەبێت بەپێی کاڵای عەمبار کراو
۱٥- دەبێت دەرگای کۆگاکان گەورە بێت بۆ هاتنە ژوورەوە و چونەدەرەوەی بارهەڵگرەکان .
١٦- ڕێڕەوی ناو کۆگاکان لە (۲م) دوو مەتر کەمتر نەبێت .
۱۷- نیشانکردنی ڕێڕەوی ناو کۆگاکان بە بۆیاغ .
۱۸- کامێرای چاودێری وە دروستکردنی ژووری پاسەوان لە شوێنێکی گونجاو .
۱۹- دابین کردنی فێنککەرەوە بۆ ئەو خۆراکانەی کە پێویستیان بە شوێنی فێنك هەیە.
۲۰- پێویستە کۆگاکانی خۆراك پابەندی ڕێنمایی و مەرجەکانی لایەنی پەیوەندیدار بن کە لە کاتی ڕێگەپێدان ڕەزامەندیان لەسەر داوە.
۲۱- گشت کۆگاکان تەبلە (پالیت) دار یان پلاستکیان هەبێت

دووەم:

۱- ئەو کۆگایانەی کە کاڵای کیمیاوی عەمبار دەکەن پێویستە ئامرازی خۆپاراستن لەوانە (دەستەوانەی تایبەت - پێڵاوی پلاستیکی - کەمامەی تایبەت - صەیدەلی بۆ دانانی ئەو دەرمانانە)ی پێویستیان هەبێ بۆ پاراستنی کارمەندەکان .
۲- هەموو کۆگایەك ژووری تایبەتی هەبێت بۆ هەڵگرتنی ماددەی قرتێنەرەکان یان گرێبەستی هەبێت لەگەڵ کۆمپانیای تایبەتمەند لە بواری لە ناو بردنی قرتێنەرەکان .

سێیەم: دانانی ئاگر کوژێنەوە (حريق) لە چەند شوێنی دیاریکراو لەوانە بەتایبەتی تۆپی حەریق و بوتڵی گەورە لە ژێر سەرپەرشتی بەڕێوەبەرایەتی بەرگری شارستانی (الدفاع المدنی) بەپێی جۆری کاڵای کۆگا کراو .

چوارەم : دانانی ئامێری ئاگادارکردنەوەی دووکەڵ (إنذار المبكر) .

پێنجەم:

۱- ئەو خۆراکانەی کە پێویستیان بە پلەی گەرمی نزم هەیە خوار (۱۰) پلەی سیلیزی پێویستە شوێنی تایبەتی بۆ دابین بکرێت سارد کەرەوەی تێدا بێت .
۲- نابێت مەوادی کیمیاوی و خۆراك لە یەك شوێن کۆگا بکرێت .
۳- نابێت خواردن و خواردنەوە لە شوێنی گەرم یان بەر خۆر دابنرێت .

٤- كۆگا كردنی خۆراك دەبێت بەپێی تایبەتمەندی و شێوازی دەستەكردن ئەنجام بدرێت بەپێی ڕێنماییەكانی كوالیتی كۆنترۆڵی جۆری یان ستانداردی جیهانی .

٥- دیاریكردنی شوێنی تایبەت بۆ ئەو كاڵایانەی كە دەگەڕێتەوە بۆ كۆگا لە لایەن كڕیارەكان كە ماوەیان بە سەر چووە دووربێت لەو شوێنە و بنووسرێت شوێنی گەڕاوەكان و شوێنی ماوە بەسەرچووەكان .

٦- ئەو كۆگایانەی كە مەوادی فەل دەكەنە ناو فەردە یان نایلۆنی چاپكراو (لۆگۆ یان هەر نووسینێك)ی لە سەر بێت پێویستە مۆڵەتی لایەنی پەیوەندیداری هەبێت .

٧- ئەو كرێكارانەی كە لە كۆگاكان كار دەكەن پێویستە كارتی كاركردنی (كارت عمل)و كارتی تەندروستیان هەبێت وە كرێكارە بیانیەكانیش دەبێت كارتی نیشتەجێ بوونیان هەبێت بەپێی ئەو ڕێنماییانەی كە لە وەزارەتە تایبەتمەندەكان دەردەچێت .

٨- كۆمپانیا بازرگانیەكان بواری هاوردە و هەناردە دوای دامەزراندنی كۆمپانیا لە بەڕێوەبەرایەتی تۆماری كۆمپانیاكان پێویستە لەلایەن لیژنەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی بازرگانی/ بەڕێوەبەرایەتی بازرگانی ناوخۆ / بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی كەشفی كۆگایان بۆ بكرێت مۆڵەت و ژمارەی كۆگای بۆ دیاری بكرێت .

٩- ناساندنی كۆگا بە هەڵواسینی تابلۆ وە دیاریكردنی ئەم زانیاریانە :

أ ـ ژمارەی مۆڵەت .

ب ـ ناوی خاوەن كۆگا .

ج ـ ناوی كۆمپانیا .

د ـ جۆری پیشە .

هـ ـ ژمارەی مۆبایل .

و ـ دەفتەری سەردانیان هەبێت وە لە بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگانی ختم كرا بێت .

ماددە(٦): ڕێنمایی ئارایشتگاكان

١- ئارایشتگا مۆڵەتی پیشەیی هەبێت لە وەزارەتی كاروكاروباری كۆمەڵایەتی وە مۆڵەتی تەندروستی لە وەزارەتی تەندروستی وە كارمەندەكانی بە هەمان شێوە مۆڵەتیان هەبێت .

٢- ڕووبەری شوێنی ئارایشتگای پیاوان لە (١٢) دوازدە مەتر كەمتر نەبێت وە لەدوو كورسی زیاترنەبێت بۆ زیاد بەكار هێنانی هەر كورسیەك دەبێت (٦) شەش مەتر لە ڕووبەری زیاد بكات .

٣- ڕووبەری شوێنی ئارایشتگای ژنان لە (١٦) شازدە مەتر كەمتر نەبێت وە لە دوو كورسی زیاتر نەبێت بۆ زیاد بەكار هێنانی هەر كورسیەك دەبێت (٨) هەشت مەتر لە ڕووبەری زیاد بكات .

٤- دەبێت شوێنی ئارایشتگا بە بلۆك یان كەرپوچ (خشت) دروستكراوبێت وەسەقفی صەبی كۆنكرێتی بێت .

٥- دەبێت دیوارو سقفی بۆیاغکراو بێت یان داپۆشراو بێت بە دیکۆری نوێ .
٦- ئارایشتگا دەبێت ئـامرازی شوشـتنی هـەبێت وە ئـاوی گـەرم بـەکار بهێنێـت وە ئاوەکـە لـە ئـاوەڕۆ دەربچێت .
٧- پێشەوەی شوێنی ئارایشتگا لە ماددەیەکی باش دروستکراوبێت باشتر وایە ئەلەمنیۆم یان شوشە بێت بۆ ئاسان خاوێنکردنەوە .
٨- ئارایشتگا دەبێت هەوا گۆڕ (مفرغە)ی هەبێت بە ئەندازەی شوێنەکەی .
٩- ئارایشتگا دەبێت ئامرازی گەرمی و ساردی هەبێت (تدفیئە و تبرید) بەپێی پێویستی شوێنەکەی .
١٠- دەبێت دەرمانخانەی هەبێت .
١١- لە ئارایشتگاکانی پیاوان و ژنان دەبێت نرخی ڕازاندنەوە لەشوێنێکی دیار هەڵواسن وە نرخەکەی دیاری بکرێت .
١٢- ڕێگا نادرێت بە فرۆشتنی مەوادی جوانکاری لە ئارایشتگاکان .
١٣- مانگانە بەڕێوەبەرایەتی چاودێری بازرگـانی نرخـی ئارایشـتگاکان دیـاری دەکـات بـە هەماهـەنگی لەگەڵ یەکەی کارگێڕی (قایمقامیەت ـ ناحیەکان) .
١٤- ئەم ئارایشتگانەی کە بەر لە ڕێنماییەکان دروست کراون و گونجاو نین و بەپێی مەرجەکان نین لە دەسـەڵاتی بەڕێوەبـەری گشـتی بازرگانیـە ڕەزامەنـدی بـدات بەمـەرجێك ڕەچـاوی خاڵـەکانی تـری کردبێت.

ماددەی (٧):

ئەم ڕێنماییە جێبەجێ دەکرێت لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی (وەقایعی کوردستان).

هۆکاری دەرچوونی ئەم ڕێنماییە

لەبەر نەبوونی یاسای ڕێکخستنی چاودێری بازرگانی لە هەرێمی کوردستان و پاراسـتنی تەندروسـتی و سـەلامەتی هاووڵاتیـان و پاراسـتنی هـاووڵاتی لە خـۆراک و کەل و پەلـی مـاوە بە سـەرچوو یەکخسـتنی نـرخ و چـاودێری کردنـی بـازاڕ و پاراسـتنی مـافی بەکـاربەر و یەکخسـتنی ڕسـوماتی سەرپێچیەکان ئەم ڕێنماییەمان دەرکرد.

کمال مسلم
وەزیری بازرگانی و پیشەسازی